

Kommentar til Niels Peter Rygaards innlegg

Randi Rosenqvist

Psykiater, Oslo universitetssykehus og Ila fengsel og forvaringsanstalt

Det er viktige temaer Rygaard tar opp i sitt brev. Han stiller spørsmål ved etterforskning, prosessledelse, sakkyndigmandat, sakkyndigvurderinger og bevisvurderinger i en konkret straffesak. Jeg vil gjerne kommentere visse aspekter ved dette.

Det er politiet som skal etterforske kriminelle handlinger, ikke sakkyndige. Fornærmedes psykiske skader etter en eventuelt straffbar handling er vanligvis ikke bevis for at en handling har funnet sted. Kroppslige skader har større bevisverdi. Det er lettere å fastslå at en kjeve er blitt brukket på et gitt tidspunkt, enn at en person er blitt psykisk traumatisert. I den senere tid har fornærmedes stilling i straffesaker blitt mer sentral, og det er en åpning for at fornærmede kan kreve erstatning for skade i forbindelse med en straffesak, og ikke som et selvstendig sivil søksmål etter at skyldspørsmålet er avgjort. Dette har medført at psykologer i en del straffesaker har skrevet erklæringer om psykisk skade etter handlinger hvor skyldspørsmålet ikke er avgjort.

Når psykologer skriver slike utredninger, er det viktig hva slags mandat de får. Dessverre har vi sett mandater som at de skal utrede den skade som fornærmede har fått etter de påklagete handlinger. Dersom tiltalte nekter straffeskyld, blir dette en umulig oppgave. Kommisjonen har nå anbefalt at mandatet kan være:

[Å] utrede psykisk tilstand før og etter tiden for de påklagete handlinger, og dersom det påvises en psykisk skade/sykdom, vurdere hvorledes denne skade kan forklares dersom man legger fornærmedes fremstilling til grunn, og dersom man legger tiltaltes fremstilling til grunn.

Den sakkyndige skal i prinsippet ikke ha noen formening om skyldspørsmålet. Ideelt sett bør en slik erklæring først legges frem for retten etter at skyldspørsmålet er avgjort. Dette er lett å gjennomføre i lagmannsretten, men krever litt mer av administrator i tingretten.

Jeg kjenner ikke til hvordan saken ble administrert i det tilfellet Rygaard omtaler. Men jeg kjenner nok til saken til å vite at den sakkyndige ikke hadde fått et slikt objektivt mandat. Når den sakkyndige bygger primært på det fornærmede forteller, er det for så vidt rimelig at den sakkyndige gjør sin diagnostikk ut fra dette. I den aktuelle saken hadde den sakkyndige dokumentert mange utsagn om adoptivdatterens oppvekst som kunne etterforskes, men som den sakkyndige ikke skal avgjøre sannhetsgehalten i. Den sakkyndige fant fornærmedes fremstilling konsistent. Politiet og forsvareren hadde tilgang til disse opplysningene før hovedforhandling, og dersom det hadde vist seg at informasjonen var oppspinn, ville fornærmedes forklaring, og diagnose, miste troverdighet. Det er retten som skal ta stilling til fakta i saken og vurdere de involvertes troverdighet.

Dessverre har jeg sett mange uttalelser i straffesaker og i voldsoffererstatningssaker skrevet av psykologer som kun har bygget på fornærmedes saksfremstilling, som har identifisert seg med fornærmedes behov på samme måte som man identifiserer seg med en pasients/klients behov, og som ikke har fulgt de diagnostiske kriteriene for posttraumatisk stresslidelse i ICD-10. Her har fagfeltet et klart forbedringspotensial! Men også bistandsadvokater, forsvarere, statsadvokater, domstoler og politi har et forbedringspotensial i slike saker.